

עבודת ערב

תיאורי הוד על עבודת התפילה בהתלהבות ובלהט אש קודש שארכה שעות ארוכות במחיצתו של מרן הגר"ש אויערבך זצ"ל כפי ששחו בערגה גדולי תלמידיו ובני משפחתו שליט"א

תפילה היא בעוצמות נדירות. היו תקופות שבהן כל תפילה היתה אחרת, והיו תקופות שהוא השקיע בעניינים מיוחדים, והאריך בברכות מיוחדות.

תשובה עילאה...

"כמובן גם ה"שמע קולנו" כשלצדו התפילות והפתקים שעליהם הוא התפלל. שמעתי איך באחת התפילות הוא לוחש וזועק בשמע קולנו שוב ושוב "תשובה עילאה..." לעיתים באלוקי נצור. בכל השנים כל תפילה היתה עולם ומלואו בשיא הכוחות, בכל פעם התרגשות אחרת, בבכיות, כאשר בכל השנים הוא הזיל דמעות בתפילה ובשנים האחרונות הרבה יותר בכיות נוראות. כך ראינו למשל בשנה אחת בעלינו של ר"ה שהוא בכה בכי נורא, ובשנה אחרת רקד ממש ב"אין כאלוקינו".

ההתחדשות היתה חלק ממהות התפילה. "זכורני שבאחת השנים", מספר הרב י' א', "בשיחה שמסר בתחילת טבת בדברו על המצב, הוכיר כי ימי החנוכה עברו עכשיו, וחשף קצת מעומק ההרגשות בתפילה באומרו: 'הרגשתי, שאמנם חנוכה הם ימי ההלל והשמחה וההודאה, והעיקר זה ההלל, וצריכים להודות לד' בשמחה. אך היתה לי הרגשה, אינני יודע אם אני צודק בזה, שגם פה צריכים ויש לחלק, כי יש זמנים שעכ"פ יושבים על התורה והעבודה בשקט. כשיושבים באוהל של תורה אין שום מפריע ואין שום מציק, ואז אומרים ומודים ומהללים בשמחה.

"ויש זמנים שצריך להגיד בהלל את 'לא לנו ד' יותר חזק, את ה'אנא ד' הושיעה נא' יותר חזק. יש הרי בהלל גם חלקים של תפילות ובקשות, ואם תמיד, בכל מצב, אומרים את אותו הלל באותו הרגש, אז הפשט בזה שלא מבחינים שיש איזה שינוי, וזה גם אולי מעין התביעה של 'הרי זה מחרף ומגדף'... אמנם יכול להיות שבחנוכה עצמו צריך להתגבר על הכול ויש כוח מיוחד, אך בשיבה עשיתי מעשה, ובאמירת הלל בימי החנוכה שרו פחות מתמיד, אבל הרגשתי שלומר בזמן שכזה הלל, באותה צורה כמו תמיד, בלי להרגיש שזה זמנים קשים, אולי זה גם מחרף ומגדף, כאשר לא מבחינים שה' רוצה ותובע מאתנו משהו...

"מאידך, במועדים שלאחר מכן, בפסח ראו אצלו חיזוק גדול של שמחה, כי תמיד הוא היה עובד ומבקש ומתעלה, ללא הרף. 'בכל יום כחדשים', כפי שתבע מכולם ובעיקר מעצמו, עולה ומתעלה ללא הרף. אולם כאשר דיברו אתו על המצב של כלל ישראל פתאום נשתנו פניו... כל חייו היו תמיד 'כחדשים', תמיד יותר ויותר לתבוע,

הוא על ביטוי תיבת 'אתה', בברכה הראשונה בשמו"ע. במשך חודשים התבוננו בו בתחילת בשמו"ע, והבחנו שפרק-הזמן משעת הכריעה ב'ברוך' עד ההזדקפות בשם ה', מתארכת מאוד. "ברוך. אתה. ה'..." "אתה" – עם כל המשמעות והרגש של הפנייה להשי"ת: "אתה"..."

עבודת עבודה. בחתונתו עם מרן הגר"א מלצר זצ"ל ואביו הגרש"ז זצ"ל

עמוד צלותהון דישראל

לפנינו קטעים מרשימות אחד מוותיקי התלמידים בה מתואר עוצם עבודת התפילה במחיצתו.

"איה העט שיוכל לתאר את ה"אהבה רבה" העצומה, כשרבנו בכה בבכי תמרורים, וכפי שתבע בשיחותיו: "אנחנו מרעשים כל יום בתפילה על תורה, 'אהבה רבה ואהבת עולם', וידוע משלו של ה'חפץ חיים' באחד שמרעיש עולם ומתחנן מדי יום לקבל מעות אבל לא מגיע לקבלם, אבל ראשית הדבר הוא לבקש בכל הכוח..."

"האיך ניתן לתאר את הק"ש את הדביקות הנוראה. הבאתי פעם לישיבה בחור צעיר, מרקע דתי לאומי, בעל נפש מרגישה. הוא ישב מול רבנו בתפילה, והפך לאדם אחר ממש, כשהוא לא מצליח להירגע מהק"ש של רבנו..."

"במשך עשרות בשנים", העידו תלמידים, "לא ראינו אף פעם תפילה אחת שיש בה חולשה או רפיון, תמיד תפילה בכל עוז ותעצומות הכוח, עד כלות הכוחות, תפילה של השתפכות הנפש, בדמעות ובתחינה".

מתאר הגר"ב גינצלר שליט"א, מגדולי התלמידים מזה ל"ה שנה, שזכה במשך עשרות שנים להתפלל עם רבנו: "ההגדרה היא שהתקיים בו 'אין תפילה דומה לחברתה'. היה מדהים לראות במשך שנים, איך בכל תפילה הוא היה משקיע את כל הכוחות, וכל פעם זה היה אחרת. במיוחד בתקופה האחרונה, שהיתה הרגשה נוראית של 'דע לפני מי אתה עומד'. כך למשל המילים 'ד' שפתי תפתח', יש פעמים שהיו אורכות דקה או שתיים, לעיתים חמש ושש דקות, וזכורני אף פעמים שבמשך עשרים דקות רבנו היה עומד במילים אלו בבכיות והתרגשות!

"כך גם בכריעה הראשונה, כשפעמים נמשך ה'ברוך אתה' שש או שבע דקות כשכולו כפוף בכריעה, ממש כדברי חז"ל לא היתה תפילה דומה לחברתה, לא בכייה קבועה באותו מקום, לא התרגשות באותו מקום. כל

תפילתו של ר' שמואל אויערבך, הוא ה"עמודא צלותהון דישראל", כך התבטא עליו הראב"ד מרן הגר"ר ישראל יעקב פישר זצוק"ל, היתה מראה מרעיד כל לב. שעות ארוכות של השתפכות בתפילה לפני הקב"ה, פניו אש להבה, ומיהו אשר יכול לתאר את אותם רגעים נוראים של תפילה.

בביהמ"ד שבביתו, או בהגר"א, בזכרון משה, באיצקוביץ', ב"יזדים" או ב"פרושים", בשמחת נישואין או בבר מצווה, תמיד אותה תפילה נוראית, אותה סערת חושים מרטיטה כל רואה ולב, תפילה שגם העומדים מבחוץ משתאים, רואים מראות אלוקים! בבכייה בתחנונים בהתרפקות נוראה...

יעידון כל רואיו ותלמידיו, כי כל תפילת שמו"ע היתה בייחוד הלב וברגש רב, ברגש ובמורא כבן המתחטא לפני קונו. תפילת שמו"ע היום-יומית נמשכה אצלו במשך כעשרים דקות לפחות, והצליח לסחוף את ההמונים אחריו בקרבת האלוקים שהשריש בלב כל העומדים על ידו, ושפך צקון לחשו מתוך רגש עילאי שלא מעלמא הדין.

י"א דקות של ה' שפתי תפתח

מספר אחד מבאי ביתו הקרובים: "היתה זו שעת תפילת המנחה בהיכל הישיבה. תלמיד בישיבה אשר עזות נזרקה בו, נעמד סמוך לרבנו, כאשר פתח בתפילת שמו"ע. השעה הזו נחקקה בנפשו

שבת! שבת! שבת!!!

היה זה בערב שבועות באחת השנים, תלה הגר"ש פתק-חיזוק בבית מדרשו בכת"י, לקראת ג' ימי הגבלה. כשהחל לכתוב והגיע למילה 'שבת', חס לבו בקרבו, והוא הכפיל את המלה פעם אחר פעם.

כך נראה היה הניסוח של הגר"ש באותו פתק, המעיד על הרגשתו הרוממה של הכותב:

"צריך כ"א להתחזק בנפשו בג' ימי ההגבלה, לפני הקדש היום הק'... ובפרט ביום ההגבלה שחל בשבת, שבת! שבת! שבת, שבת, שבת, שבת, שבת, שבת, שבת!"

עשר פעמים 'שבת', נבעה מקולמוסו אשר הביע את סערת רגשותיו ורוחו הגדולה.

וכבר העיד אחד מגדולי האדמו"רים שליט"א בבואו לנחם, שהשבת קודש במחיצת ר' שמואל היתה כחד מקמאי ממש כאשר כל כולו להט וגעש כל העת מקדושת השבת, דבר שכמעט ולא נשמע בדורותינו...

כמכות-אש. הנה עדותו:

"התמקדתי בכל הברה שיצאה משפתי של 'הראש-ישיבה'. בכל הגה שחתך בשפתי. כשהחל לומר 'ה' שפתי תפתח', אחזה בו רעדה, ואצבעותיו הכחילו מרוב אחיזה הדוקה על דפנות הסטנדר. הוא נסחף לסערה רגשית עצומה... פניו הכחילו והאדימו לסירוגין... נעזרתי בשעוני: י"א דקות תמימות (!) ארך המעמד הנורא הזה. 11 דקות בהן רבי שמואל דבוק בקונו, והוגה בשפתי את הכתוב הפותח, טרם הברכה הראשונה בשמו"ע: "ה'-שפתי-תפתח". "ופי יגיד" – מתחנן ומשווע, מחלה ומייחל: "ופי יגיד תהלתך!"

"פעם", מספר תלמיד אחר, "הבחנו כי במשך שנה תמימה, עמל

שעות ארוכות של השתפכות בתפילה לפני הקב"ה. פניו אש להבה בעבודת התפילה

תמונות: ארכיון אהרן ברוך ליבוביץ

שהיה צריך לזרז את עצמו ביותר לומר ברכת 'דיין האמת' בשמחה, כדברי רש"י בסוגיא בברכות. וסיפרו לי שם על אתר, שישב לפני הרבנית זמן ממושך לבדו בעודה מחוסרת הכרה, וסגר הדלת ושמעו אתו מתחנן ומתחטא לאלוקיו בכל לשון של בקשה וישועה, ופנה אליה מקירות לבבו בבקשה, בזעקה ובבכי: "רחל, שטיי אוף, שטיי אוף" (רחל, תקומי, תקומי). וקיבלתי זאת בהבנה כאילו תפילה ובקשה

לו שני ניסים, האחד ששכנו היה בסמוך ועשה לו החייאה, והשני שרבנו התפלל בעדו. נענה רבנו וחייד, ואמר כי הגר"י אברמסקי היה אומר: מדוע אומרים בשמו"ע ברפאנו "כי תהילתנו אתה", מה שאין אומרים בכל ברכה? וענה "כי כאן, יש רופא באמצע..." והוסיף בחייד: "נו, תפילה של שבת זה דבר גדול מאוד..."

להתחדש, דבר שלא רואים אצל אנשים מבוגרים, גם אצל גדולי עולם.

"את זה ראינו גם בכל התפילה", מוסיף תלמידו, הגרא"נ ציטרנבום שליט"א. "מי ששהה בעשר השנים האחרונות משבת לשבת בהיכלו נוכח לראות, שלא היה זמן קבוע לפסוקי דזמרה, תמיד הכול בנחת

"...זכינו להתפלל בצלם של שני ענקי עולם, מרנא הגרש"ז ובנו רבנו, כל אחד בצורת התפילה שלו משני צדי ארון הקודש, הגרש"ז בריכוז הנורא והשקט, ורבנו בסערה הנוראית שאפפה את תפילתו. ואנו צעירי הצאן, רואים צורת תפילה מה היא..."

חם ליבי בקרבי. בפורים עם תלמידים

סיפר יהודי שגר במושב בדרום הארץ, שפעם התארח אצלו רבנו, וכאות תודה שאל אם יש משהו שאפשר לסייע ולעזור. השיב המארח שהם זקוקים דחוף לגשמים, וסיפר מי שליווה שרבנו פרש ובכה והתפלל, וכבר באותו יום החלו לרדת גשמים באזור שנמשכו כמה ימים...

סיפורים היו לאלפים, עין בעין נראה איך תפילתו עושה פרי, והוא לא מחזיק טיבותא לנפשיה ומתחטא כבן לפני אביו לפני קונו.

מנורת המאור

תלמידו הגר"ב בירנבוים שליט"א סיפר בהספדו: "כבחורים ביישיבה נמשכנו כולנו אליו כמו אל אור מנורת המאור הטהור, אף שהיו שם כמה גדולי תורה, אבל הוא משך לבנו ביתר עוז, מעבודת התפילה עד עומק העיון והידע המקיף העצום. פעם אחת ניגש אליי אחד מחבריי, ואמר לי: 'התבונן בראש הישיבה איך הוא קורא ק"ש, כולו מרתת וזיע וחיל ורעדה יאחזו'. אם יש ציור של וינועו העם ויעמדו מרחוק, היה זה בזמן ק"ש של רבנו. אין להשוות את מה שראינו לפני שלושים וארבעים שנה לשנים האחרונות שהצניע מעט או הרבה את דרכו בקודש.

זמן קצר לאחר שהרבנית נפטרה, נכנסתי לפניו בביה"ח איכילוב בת"א, בהיותו שרוי שם לאחר הפטירה (רבנו והרבנית ע"ה, היו בשבת אורחים של אחיו הגר"מ אויערבאך שליט"א בת"א באירוע של שמחה משפחתית, ואז קיבלה אירוע מוחי חריף), ושמעתי מפיו

כמונה מעות, והרגישו את ה'חדשים'. הוא גם הרבה להזכיר בשנים האחרונות את דברי הטור שמביא את דברי חז"ל 'אשר אנכי מצוך היום', שלא יהו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כדיוטגמא חדשה שהכל רצים לקרותה, יעו"ש במתק דבריו. כשהיה מזכיר את ה"השמרו לכם" בסערה וביראה, זה היה מעמד נורא מדי יום. סיפר בחור שהיה עם רבנו בביה"ח ד' שבועות טרם הסתלקותו, ששמע איך מתוך שנתו הוא חוזר על הפסוקים בהתלהבות, חוזר על ק"ש, על השמרו לכם פן יפתה... וסרתם..."

הגרא"נ ציין עובדה נוספת, כאשר רבנו היה מקפיד על דברי הגר"א וכן על המובא באריז"ל לצאת בחזרת הש"ץ, ואף היה אומר קודם "ד' שפתי תפתח", ועמד והקשיב לכל מילה, בלי שום הפסק או עיון בספר וכדו', רק בריכוז ובכוונה לצאת ובקריאת "אמן" בקול על כל ברכה וברכה, מחוזה שלא ימוש מן העין...

כוח התפילה

עד כמה היה רבנו שלם בעמוד העבודה, יעידו התפילות הנוראות, והתביעה שתבע מעצמו כפי שמתבטא במאמר שכתב רבנו, בקובץ לע"נ אביו הגדול. על עניין התפילה הקדים וכתב כמה מילים על צורת התפילה כפי שראה בבית אביו.

"ואכן מה נהדר היה המראה", מספר הרב י' א', "כשזכינו להתפלל בצלם של שני ענקי עולם, מרנא הגרש"ז ובנו רבנו, כל אחד בצורת התפילה שלו משני צדי ארון הקודש, הגרש"ז בריכוז הנורא והשקט, ורבנו בסערה הנוראית שאפפה את תפילתו. ואנו צעירי הצאן, רואים צורת תפילה מה היא".

מוסיף ומספר הגר"ב גינצלר שליט"א: "באחד מימי חוה"מ הלכתי עם רבנו למקום המקדש, ושמעתי שצהבו פניו כשעלה למקום הגבוה, ואמר לעצמו: 'ב"ה היום התפילה היתה טובה...' הוא תמיד חי את התפילות והרגיש כשהן פעלו. אני זוכר כי לפני כמה שנים אמר אחרי יוה"כ: 'חששתי, פחדתי השנה אבל ב"ה, היו התפילות טובות'. תמיד הוא חי בשיא הכוח והעוצמה כל תפילה ותפילה, באופן לא נתפס".

מקרה נוסף היה עם תלמידי, שהרופאים בישרו לו שמצבו לא טוב. הוא עבר תקופה של בדיקות וטרטורים, כאשר בישרו לו שיש בדיקה יקרה קשה ומסובכת, שנועדה לוודא אם הוא ראוי לעבור טיפול מורכב במיוחד. התלמיד הגיע לרבנו ביום שיש, ושאל אם לעשות את הבדיקה. רבנו נטל תהילים והחל בוכה עמו, אח"כ אמר לו: "לך לבדיקה ותחזור לבשר בשורות טובות". לאחר הבדיקה היו הרופאים כנדהמים, והבהירו לו שכל העניין בטעות יסודו. כשחזר לרבנו לבשר על התשובה, החל רבנו בוכה משמחה ואמר לו: "הכול מכוח עמל התורה שלך", והוסיף, "בוודאי עברה תקופה קשה שהוצאת הרבה כסף, כמה כסף אתה צריך לעזרה כעת?" והעניק לו בעין יפה...

שח אחד התלמידים שהיה בסכנת חיים ממש ובנס ניצל, אודות אירוע שקרה ביום ש"ק. בנו רץ לרבנו שביקש רחמים עליו, וכשהבריא סיפר לרבנו, שהיו

איש האשכולות

מֶרֶן הַגָּאוֹן
רַבִּי שְׁמוּאֵל
אוֹיעֶרְבֶךְ
זְצוּק"ל

ראש ישיבת
מעלות התורה
ובעל ה"דרכי שמואל"

שנה
להסתלקותו
ח' באדר תשע"ח

תורה, עבודה,
וגמילות חסדים
במשנתו

בכל עוז ותעצומות הכוח, עד כלות הכוחות. בנעילת החג בשמחת תורה

עמוד החסד

עובדות וסיפורים מרטיטים אודות פעולות הצדקה והחסד החובקות זרועות עולם בהם עסק רבנו זי"ע במסירות נפש במשך עשרות שנים

"יש כאן הרבה, אבל לא מספיק"...

"וכשהוצרכו להכניס את ילדיהם למוסדות חינוך ותורה, הוא היה משמש להם כאב ממש ומתמסר בכל כוחו לסייע להם בכל אורחותיהם, למצוא את הנתיב הראוי לעלייתם, בד בבד היה מקבל אותם בביתו בקביעות ושומע את צערם וקשייהם, ומנסה בכל דרך לסייע להם.

"מלבד זאת היה מוסר נפשו בפועל ממש לשמח את לבם. כשבוע טרם הסתלקותו כבר לא יצא מביתו בלילות, אך באותו שבוע הודיע לתדהמת מקורביו כי הוא מבקש להשתתף בחתונת תלמיד יתום בב"ב. בני הבית הסבירו להגר"ש כי הדבר מסוכן בעבורו, אך הוא אמר, כי למרות שהוא יודע שהנסיעה יכולה להזיק לו, אינו יכול שלא להשתתף בחתונת יתום, והוא אכן הטריח את עצמו ונסע למרות הקור העז ששרר בחוץ בשארית כוחותיו לב"ב.

"במשך עשרות בשנים ועד לתקופה האחרונה נהג בכל יום ג' אחה"צ ללכת ללמוד בביתו של אדם שנפגע בתאונת דרכים לפני שנים רבות, ומאז ישב דומם בביתו. הוא היה שוהה בבית שעות ארוכות שוקד על תלמודו ומקבל קהל לעצה ולתושייה, וכל זאת בכדי לחזק את האשה הנאוכה ולשמח את אותו אדם מיוסר.

"כך גם בשבתות ובעיקר בחגים ישבו סביב שולחנו עשרות שבורי לבב ובהם אלמנות ויתומים כשהגר"ש לא פסק מלרומם את רוחם בדיבורים נעימים כאשר היה משפיל את עצמו לפי רמתם וכל זאת מתוך מטרה של עשיית חסד."

אחד מבני משפחת הגר"ש סיפר: "סביב השולחן בליל הסדר ישבו במשך שנים רבות משפחות של אלמנות צעירות, כאלו שאין מי שיערוך להן את הסדר. הגר"ש לקח את ילדיהם אליו שישאלו אותו 'מה נשתנה', ואתם הוא ישב סביב לשולחן. כל מה שהיה קשור

רבים בארץ ובגולה ודיבר על לבם שיש בידי רשימות ארוכות של נצרכים ואלמנות שהוא חייב לסייע בעדם... פעמים רבות אף היה מכתת רגליו גם לעת זקנותו ממש מבית לבית בירושלים בבתי הנדיבים בכדי לדבר על לבם, וכך היה מצליח לסייע בידי שבורי הלבב כל פעם מחדש.

"בד בבד, כל העת טרח עבורם בכדי להוסיף עוד ועוד סכומים

כשבא לפניו עניין של חסד לא חס על תורתו. עם כ"ק מרן אדמו"ר ה"נתיבות שלום" מסלונים צצוק"ל

"...במשך עשרות בשנים ועד לתקופה האחרונה נהג בכל יום ג' אחה"צ ללכת ללמוד בביתו של אדם שנפגע בתאונת דרכים לפני שנים רבות, ומאז ישב דומם בביתו. הוא היה שוהה בבית שעות ארוכות שוקד על תלמודו ומקבל קהל לעצה ולתושייה, וכל זאת בכדי לחזק את האשה הנאוכה ולשמח את אותו אדם מיוסר..."

ביתומים ואלמנות אצל הגר"ש לא היה סייג. לא רק בענייני יתומים ואלמנות הקפיד הגר"ש, אלא בענייני חסד בכלל."

"בימי השבעה אף הגיע אברך בלתי מוכר והחל לספר לאבליים: "אמא שלי היא אמנם אלמנה, אך היא לא אישה מסכנה, היא אשת חינוך מובילה ומרצה בתחומים שונים, אבל מאז שעברנו לירושלים הגר"ש היה דמות אבא בשבילי ובשביל אחיי. מדי שנה בחוה"מ"אמי שתח"י היתה לוקחת את כל הבנים אל הבית בשכ' שערי חסד. באחת השנים היה חוה"מ קצר, ואמא חשבה שאולי הביקור מיותר ולכן החליטה לוותר עליו. במוצאי פסח, כשהבלגן בבית חגג, נשמע צלצול הטלפון, ואחד הגבאים של רבנו הודיע לנו כי בעוד חמש דקות הגר"ש יגיע אלינו לביקור.

"בלתי ניתן לתאר את ההתרגשות הגדולה ששרר בבית. סידרנו במהירות כמה שיכולנו, ואמא נגשה לארח את הגר"ש. "ראיתי שלא באתם אלי, ורציתי לראות אם הכול בסדר", אמר הגר"ש בפשטות. הוא ישב בבית כמה דקות והתעניין על הקורה בבית עם הילדים וכו' ורק אח"כ שב הגר"ש לביתו."

לוי עלי ואני פורע

תלמידו הגר"י פריינד שליט"א סיפר, שפעם התבטא בפניו רבנו בזה"ל: "שעבדתי עצמי לחובות של צדקה באופן שכבר אני

מדוע נסע רבנו למרכז הארץ בתקופת חולשתו?

סיפר אחד מבני משפחת רבנו: "קודם זאת מסע הלוויית רבנו, נכנס אל הבית יהודי מבני עדות המזרח כשהוא מתייפח בבכי מר ובסערה עצומה. "לנוכחים במקום, סיפר הלה בקול בוכים כי באחד הימים נסע רבנו עמו ועם בנו הקטן במיוחד לבית אחד ממנהלי תלמודי התורה במרכז הארץ וביקשו בתחנונים ממש לקבלו ללמוד בחיידר, ולמרות שבאותו שבוע רבנו כמעט לא יצא מביתו מחמת חולשתו, אך כאשר שמע שהיה מקרה של חוסר התחשבות וחוסר צדק עם אותו יהודי קם רבנו ממיטתו והחליט על אתר ללא שהיות לנסוע מחוץ לעיר למען עתידו הרוחני. "והיודעים יודעים אל נכון כי עובדות שכאלו ישנם למאות ולאלפים..."

נכבדים בכדי שיעלה ביד הנצרכים הללו כדי שמחת יו"ט, ופעמים רבות כאשר העביר להם את סכומי הכסף בדרך כבוד התבטא ואמר:

שמחה וכן בימי צרה, לצד פעולותיו האדירות לעודד מאות ואלפי שבורי לבב שהיו סמוכים על שולחנו בשבתות ובמועדים במשך שנים רבות והוא כאב רחום הקדיש להם מזמנו הכ"כ יקר עבורו ובכך עודדם ורוממם בכל העוז והכוח עד שעלו על דרך המלך. מחמת קוצר היריעה שלפנינו, נביא בזה על קצה המזלג אי אלו עובדות אודות פעולותיו הכבירות, מהם ניתן להבין עד היכן הדברים הגיעו במחיצתו.

מספר תלמיד ותיק: "במקביל לגדלותו הנוראה בתורה, עסק רבנו ללא הרף במידת הצדקה והחסד בו היה מושלם עד למאוד. למרות שהתוה"ק היתה ממוש כל חייו וכל רגע היה מחושב בעיניו, הרי כשבא לפניו עניין של צדקה וגמ"ח, לא היה חס על תורתו ולא על כבודו, ולא על גילו, כאשר ראו בחוש כל התלמידים ובאי הבית הגדול.

"במשך שנים נשא על לוח לבו הטהור את מצוקותיהם של משפחות שבורות ונדכאי לב, הוא לא היה מוצא מנוחה לנפשו כאשר שמע על מצוקה של משפחה. במשך שנים רבות בימי שיש הכין מעטפות עם סכומי כסף נכבדים לעניי ירושלים, והללו היו באים לביתו מדי שבוע, או שהיה שולח שליחים נאמנים לביתם בכדי למסור להם את המעטפות.

להרנין לב אלמנה

"אך מעל הכול, דאג יותר מכול להרנין לב אלמנות ויתומים. סכומי כסף נכבדים ביותר היו מועברים ממנו הישר לביתם של האלמנות. וביותר בערבי חגים עשה הכול בכדי שלא יחסר להם מאומה. היה משוחחות ארוכות עם גבירים בעולם בכדי להתרימם לשם המטרה הנכספת.

"זכורני, כי זמן רב קודם סוכות ופסח, היה רבנו מתחיל לדאוג לרווחתם של הנוקקים והאביונים, האלמנות והיתומים, אשר סיפק את צרכיהם באמונה רבות בשנים, הוא היה מתקשר לנדיבים

של רבנו, בסך של מאות אלפי שקלים, שהגיעו מגביר מסוים למטרות צדקה. למחרת ניגש אלי רבנו ומבקש ממני טובה... הוא צריך עשרים אלף דולר בדחיפות לאלמנה הזקוקה לכך. לתדהמתי אמרתי לו כי רק אתמול נכנס סכום כסף עצום במיוחד בשביל מטרות כאלו. ורבנו בענוות חן מפטיר לעומתי: "אל תשאל, אתמול בלילה היו כאן כמה סיפורים... למעשה אין כעת כלום... צריך עשרים אלף דולר".

"אני נדהמתי, אלו מושגים שלא בהשגות. כל כסף

שומע סיפורי אלמנות בהשתתפות הלב. בפורים עם תלמידים

וזהב שבעולם היו אצלו כאין וכאפס, אך ורק אמצעי לצדקה וחסד, ברגע שהגיע מיד המשיך הלאה לקיים 'מצוות היום' של כל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים". סיפר אחד התלמידים: "מעשה שהיה כחודשיים טרם הסתלקותו, באשה אלמנה עם כמה יתומים שלרבנו נודע באקראי על המצב הכלכלי הקשה ביותר, אמרתי לרבנו כי השגתי סכום של עשרים אלף שקל למענה, על אתר אמר לי רבנו שתקשר ותגיד לפלוני שיש אחד שנתן עשרים אלף ואם הוא יתן גם עשרים אלף אז רבנו יגייס עוד עשרים אלף... כאלו מעשים היו בכל יום ויום!"

בתכונה וכדעת

לא פחות מעזרתו ליתומים ואלמנות, סייע רבנו עשרות בשנים במסירות למוסדות התורה והחסד. הסכומים שהתגלגלו אצלו למוסדות התורה והחינוך, היו סכומי עתק. עוד מקדמת דנא היו מגיעים אליו מנהלי מוסדות יחד עם נדיבי עם, בכדי שרבנו ידבר על לבם כפי שרק הוא ידע לעורר בלב כל יהודי ולהדביק אותו באהבת תורה וחסד, בכדי שירימו תרומה נכבדה לאותם מוסדות.

רבנו היה מדבר בתבונה עמוקה על לב הנדיבים שירימו תרומה למנהלי המוסדות שהביאו אותם למעונו, ולאחר מכן היה מבקש בעדינות ממנהלי המוסדות שייצאו מהחדר, כשהוא עורך מערכות ומחשב חשבונות בכדי לגייס את הנדיב לעזור ולסייע במקרי צדקה דחופים ובהולים נוספים שהיו על שולחנו.

תרומות אלו מעולם לא קיפחו את המוסדות שלמענם הגיעו הנדיבים, כולם תמיד יצאו מרוצים ומנהלי המוסדות היו מרוצים וחוזרים שוב ושוב למעונו של רבנו, מאחר והוא היה היחיד שהצליח להדביק אותם באש הבערת שלו ולפתוח את לבם שירימו תרומה הגונה לאותם מוסדות.

עם בחור משיבת תפוח מהמובחרים בישיבה שבא בברית האירוסין ונהיה ויכוח בין הצדדים על חמישים אלף דולר והשידוך עמד להתבטל. בעקבות כך עלה למעונו של רבנו –הגר"א פילץ שליט"א ר"י תפוח (מאחר ואבי החתן היה תלמידו) ואמר לרבנו שאם השידוך יבוטל הוא חושש שהבחור יישבר וירד מדרגתו הרוחנית, אז נענה ואמר רבנו 'הרגשתי שאני

לא חש בכסף שעבר דרכו. עם מרן הגר"ש ואזנר זצוק"ל

צריך לקחת את זה ע"ע אף שלא היה לי מושג מהיכן להשיג סכום כזה'. ואכן כך עשה ונטל על עצמו לתת את כל הסכום. וסיפר לי רבנו כי עוד באותו שבוע נכנס אליו אדם והניח על השולחן חמישים אלף דולר למרבה הפלא...

אבי יתומים

מספר מקורבו הר"י גרין: "על רבנו ניתן לומר ללא שמיץ של גוזמא שהוא אבי אלמנות ויתומים בדורנו.

"מאות סיפורים שמורים עמי בזיכרוני על עזרתו המבהילה לאלמנות ויתומים, נדכאי לבב ושבורי נפש, וכל יהודי בשעת צרה. יכלה הדיו והמעשים לא יכלו. אלמנות רבות, יתומים ושבורי לב, היו מתקשרים אלינו מדי יום ביומו: "תגידו לראש הישיבה שאני הולכת לגאולה כעת"... "תגידו לו שאני יוצא כעת לקניות"... "הנכד שלי בדרך לבקרני בביתי"... ורבנו שהגה בתורה ביגיעה נוראה, היה שומע כל סיפור בכזו השתתפות הלב, ומבקש לברך, ולעודד.

"בטלפונים אלו הוא היה כביכול 'מתפעל' מהחנניות בגאולה... הוא 'שאל' כיצד מסתדרים עם הבישולים... והתעניין בלימודים של הנכד שזכת ממש הוא בדרך לבית של הסבתא... והיה מברך מכל הלב, וכופל ברכה, כל ברכה חדשה ומחודשת, בנוסח שונה, במנגינה שונה..."

"כשנה לפני הסתלקותו התקשרה אשה בודדה בשאלה על טיפול שיניים, כיצד ואצל מי לעשות את הטיפול. רבנו נכנס לעובי הקורה בכובד ראש כדרכו והחל לענות לה כיצד תנהג. בסיום הוא ביקש ממני למסור לאותה אשה: בבקשה שתקפיד שהשיניים ייצאו נאות..."

עמוד הצדקה

הוסיף וסיפר ר"י גרין: "הכספים שהסתובבו אצלו... איש לא ידע על כך. סכומי עתק שעברו תחת ידי כבר לפני עשרות שנים, ומלבד זאת שהוא לא עשה מזה עניין, הוא כלל לא חש בזה. גשמיות וחומריות היו מבוטלים אצלו כעפר ואפר! פעם הייתי שליח להפקדת סכום עצום לחשבונות

יכול לשאת יותר", ובכ"ז כשבא אליו אברך שנצרך לתמיכה התנצל שאמנם אין לו כסף לתת אבל מ"מ שילווח ו'ללו עלי ואני פורע'. כמו"כ סיפר תלמידו מעשה פלאי שאירע בחודש אדר תשע"ו: "הייתי באמצע ארוחת הצהריים ונקראתי לפתע לרבנו. כמוכן שמיהרתי לעלות, וראיתי אשה מבוגרת יושבת בפתח הדלת וממתינה.

התייחסות לכל ילד וילד. עם ילדים

כאשר נכנסתי לחדרו, שאלני רבנו האם יש בידי סכום כסף להלוות עבור צדקה, והמשיך ואמר: כמה צריך לתת לה והרי היא אלמנה, [כאמור היא היתה אשה מבוגרת מאוד], ואז הפטיר ופסק כי ברצונו להעניק לה אלף דולר.

הגר"י שליט"א חפץ להוציא לה את סכום הכסף, כמו שהיה מצוי כמה פעמים שרבנו לא טרח בעצמו לקום כשהמקבל נמצא מחוץ לדלת, אולם הפעם רבנו קם בזריזות ממקומו עם הכסף ביד לקראת האלמנה. "האשה המבוגרת נכנסה לפרוודור הבית, ולפתע הפלאפון שלה צלצל בקול רם... והיא עוד הרימה וענתה ואף שוחחה בקול גדול על הנושאים הפרטיים שלה כאילו היא נמצאת בביתה הפרטי. אני שמעתי את הדברים ורציתי לסמן לה להפסיק... אך כאשר הבטתי לעבר המסדרון ראיתי מחזה נורא: רבנו עומד בהכנעה ובסבלנות נוראה ומחכה שהיא תגמור את השיחה שהתארכה דקות ארוכות, כאשר סכום הכסף בידו..."

"רק כאשר הסתיימה השיחה 'החשובה' החלה האשה לספר לרבנו על מצב בריאותה וקורותיה, כאשר רבנו מברכה מקרב לב ונתן לה הכסף, ושוב ברך אותה".

השידוך שנהיה בזכות רבנו

כמו"כ סיפר אחד מתלמידיו על מקרה שאירע

גאון התורה

יריעה נבחרת ממסכת גדלותו בתורה כנגלה ובנסתר והתמדתו הפלאית של המאור הגדול לממשלת התורה, מרא דכולא תלמודא,

מרן הגאון רבי שמואל אויערבך זצוק"ל
ראש ישיבת מעלות התורה ובעל ה"דרכי שמואל"

המועד ולא אכל ולא ישן עד שסיים את המסכת בעיון. עליו ניתן לומר שהשחיר עצמו על דברי תורה."

קול התורה הבוקע

הגר"ר יוסף משה שניאורסון שליט"א ר"י טשעבין, שהתגורר בצעירותו בשכ' שערי חסד בשכונת עם הגר"ש זצ"ל, סיפר בימי ה'שבעה' בהתפעלות גדולה אודות יגיעתו בתורה של הגר"ש זצ"ל. הגר"מ שליט"א סיפר שטרם משמיכונו את קול התורה שבקע מבית הגר"ש בשעות הלילה הקטנות באורח קבע. אביהם מרן הגר"ש שניאורסון זצ"ל, מרוב התפעלות אף היה מעיר לפעמים את בניו שליט"א באמצע הלילה כדי שישמעו את קול התורה המתקן הבוקע מהגר"ש זצ"ל.

כך ידעו כל תושבי שכ' שערי חסד שאצל הגר"ש לא היו קיימים גבולות בעמל התורה. בצעירותו אף היתה לו חברותא ללימוד משניות טהרות עם רבי שמואל מרדכי פרוש זצ"ל. הגר"ש היה לומד אתו שמונה שעות כל לילה. רש"מ סיפר, שפעם עמל אתו הגר"ש על משנה אחת במס' אהלות ג' לילות רצופים. בלי ספרים ופירושי ראשונים...

ראש ישיבת טשעבין שליט"א אף סיפר אודות הקשר הנדיר שהיה להגר"ש עם זקנו הגאון מטשעבין זי"ע, הרב מטשעבין התייחס להגר"ש באופן נדיר והראה לו חביבות מיוחדת. זקני השכונה אף תיארו את השמחה ונהרת הפנים שהיה להרב מטשעבין כשהגר"ש היה נכנס לחדרו, וגורל השמחה כשהיה מרצה לפניו את חידושי תורתו. הרב מטשעבין היה מתבטא עליו גדולות ונצורות, ואמר כי

ודיוקים בלשונותיהם, והיה מוציא מזה חידושי תורה נשגבים. "יש לציין נקודה נוספת בצורת לימודו. כידוע הוא היה עמוק מאוד מאוד, ורבים לא הבינוהו, ישנם רבים שכשהם מדברים בעומק ישנה תחושה שגם הם לא בדיוק מבינים העניין לאשורו, אולם עליו ראו בחוש כי גם בתוך כל העמקות שלו עומק לפנים מעומק בעומק הסוגיות, גם כשלפעמים לא השיגו את דבריו, אולם הוא עצמו תמיד ראו עליו את ההבנה הבהירה, ראו כיצד היתה לו בהירות גמורה בנקודת החידוש בסוגיא, ובכל עומק ההבנה בזה. "זכורני באחד שהיה נחשב ללמדן גדול מאוד, אך תמיד הרגשתי

כל רז לא אניס ליה. רבינו הוגה בתה"ק

היתה שכאשר הוא מדבר בלימוד, גם הוא עצמו לא הבין לעומק את דבריו, ולצערנו זה דבר מצוי מאוד, חסרון הבהירות, ואילו אצלו גם

עם הסתלקותו בחטף לשמי רום של אחד מגאוני הדור המובהקים ומגדולי מעתיקי השמועה בדור האחרון, אשר זכה להעמיד אלפי תלמידים גדולי תורה, מארי דכולא תלמודא, מרן הגר"ש אויערבך זצוק"ל לפני כשנה בליל שבת ח' לחודש אדר, פתחו הני ספדנא מגדולי תלמידיו ואמרו כולם כאחד, כל אחד בסגנונו, כי על שירת חייו של רבם הגדול זצ"ל ניתן לומר ללא כל גוזמא: "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבנו רבי שמואל אויערבך את התורה בוז יבזו לו".

כתרים רבים עיטרו והלמו את אישיותו הגדולה של האי גאון וצדיק, בקי מופלא בכל מכמני התורה והנסתר כאחד, מרן הגר"ש זצ"ל, אולם ניתן לומר ללא כל ספק כי מעל הכול התייחדה אישיותו הגדולה והייחודית מילדותו ועד שיבה בשירת התורה הק' שהיתה נר לרגליו ואור לנתיבותיו כל ימיו, בה הגה בכל כוחו ממש ועבורה השקיע את תמצית חלבו ודמו עד לשד עצמותיו ביגיעה נדירה וגדולה שאין למעלה הימנה, ואותה אהב באהבה יתירה מכל החמודות והתענוגות שבעולם, כאשר יעידון כל גדולי התלמידים ומקורביו הרבים איך שבכל עת מצוא ימי חול ושבחות, מועדים וזמנים שונים, בבית ובישיבה, בנסיעות ובדרכים, בעת חולי ובעת קושי, בצעירותו לצד זקנותו, היה כל כולו שקוע בתורה מתוך אהבה אין קץ וברתחא דאורייתא שסחפה עמו וליהטה אחריה את כל המסתופפים בצלו.

ביריעה שלפנינו בחרנו להביא טיפה מן הים הגדול, עובדות וסיפורים מופלאים אותם סיפרו תלמידיו הגדולים, לרבות בני משפחתו שהיו קשורים בכל לבם ונפשם להמאור הגדול מרן ה'דרכי שמואל' זצוק"ל אודות דבקותו בתוה"ק מתוך יגיעה נוראה ועצומה. לאחר האבל הכבד סיפר אחיו הגר"מ שליט"א בהספדו אודות גדלותו העצומה בתורה, וכה אמר: "אחי הגאון זצ"ל על אף שכולם ידעו כי גדול האיש מאוד, אשר כל רז לא אניס ליה, וכל ענייני גדלותו בשאר הדברים, אך עדיין הוא היה נסתר, וכמדומה שאף אחד לא ירד לעומק גדלותו, אפילו הקרובים אליו ביותר, כאשר בחכמתו השכיל להסתיר את עצמו בכל מיני אופנים.

"זכורני עוד בצעירותו איך שהיה מתמיד גדול, והיה שקוד יום וליל על התורה והעבודה, את עיקר דרך לימודו לא קיבל ממישהו מסוים אלא למד מעצמו, אבל ודאי שקיבל הרבה מגאוני הדור שהיו אז והסתופף בצלם, כמו מרן הגר"א מלצר זצ"ל. כן זכורני שקיבל הרבה תורה מהגר"א בורודיאנסקי זצ"ל שהיה ר"מ שלו במכינה לישיבה, שהיה כידוע לומד גדול, והוא קיבל ממנו רבות בעומק העיון.

"כמו"כ זכורני שהיה מקפיד לשמוע את השיעורים של מרן הגר"א קוטלר זצ"ל שהיה מוסר ב"עץ חיים" כשהיה מגיע לארה"ק, וזכורני שהיה חוזר על הדברים ודן בהם, והיה עושה הרבה שטיגען ועמל בעיון גדול על דבריו.

"כשיצא הספר "אבן האזל" למרן הגר"א מלצר זצ"ל נדפס שם שיעור (פ"ב מהל' עבדים ה"ז) מחתנו הגר"א קוטלר זצ"ל על הסוגיא דלווה וגואל וגואל לחצאין, היה זה שטיק'ל שהרעיש בזמנו את העולם, וזכורני שאחי הגר"ש התייגע בזה רבות, ועשה הרבה שטיגען בשיעור זה, וכך היתה דרכו מיום עמדו על דעתו שהיה מתייגע בדברי הראשונים והאחרונים וראשי הישיבות ללא גבול וקץ, וכך הגיע לגדלותו הגדולה והנוראה.

"כך גם היה זכור גדול מאוד, וכל רז לא אניס ליה ולא אגזים אם אומר שידע בע"פ ממש כל הש"ס כולו עם התוס', רשב"א והריטב"א וגדולי הראשונים, אבל היה לו עוד מעלה עצומה שהיתה לו מומחיות מיוחדת מה צריך לזכור ומה לא צריך לזכור... הוא זכר כל מיני תשובות של אחרונים שהיה מונח בהם חידוש מסוים, ובזה שלט שלטון ללא מצרים, בבקיות עצומה בידיעת דקדוקים

"...ידוע המעשה כאשר הודיעו הרופאים לרבנו כי לא יזכה לילדים, הוא קיבל על עצמו ללמוד ש"ס בעיון, וכן כאשר נפטרה עליו אשת נעוריו בפתע, וכידוע שעסק באותם ימים קשים באמצע סוגיית 'סתומות ופתוחות', קיבל ע"ע לעסוק במס' 'אהלות' החמורה.."

מוחו כמיתרי כינור ויודע לפרוט על נימי התורה ולמצוא כל דבר.

"חיים של תורה"

תלמידו משיבת איתרי, כ"ק אדמו"ר מטריסק שליט"א סיפר אף הוא אודות שקיעותו הנוראה בתורה.

"זכורני כבר כילד לפני למעלה מחמישים שנה, היאך היו באים באותם ימים בחורים מחוץ לישיבה, שחלקם משמשים כיום כראשי ישיבות חשובים, ובאו במיוחד לישיבת אמשינוב שם כיהן הגר"ש כראש הישיבה כדי לדבר עמו בלימוד, למרות שהיה אז אברך צעיר ממש. זכורני שכנע צעיר שאלתי כמה מהבאים מדוע הגיעו, והם השיבו, "מה השאלה, לדבר עם ר' שמואל בלימוד". כבר אז פקע שמיה וראו את דמותו העצומה, את ה'חיים של תורה" שליוו את כל ישותו, את המסירות נפש העצומה שלו לתורה, ההבנה הבהירה, עם הידע העצום.

"לא אשכח את ההערכה העצומה של הרה"ק ר' מאיר'ל מאמשינוב זצ"ל לרבנו, שאף הגיע לבקרו כאברך צעיר בשכ' שערי חסד.

"הגר"ש חנין לגדלות, ותמיד תבע לדעת, להספיק, להבין. הגר"מ

כשדובר בעומק הדברים, ולפעמים אחרים לא ירדו לעומק דעתו, עליו ראו בחוש שהוא עצמו הבין היטב מה הוא בא לומר ולחדש. "הגעתי אליו פעם בערב שבועות והוא ישב עם טו"ת כשהוא בצום מאחרי שחרית עד חצות ולמד מס' סוטה, כשסיים הוא התנצל בפני באומרו 'פשוט סיימתי לעצמי את סוטה לכבוד החג'. וכך היתה דרכו הרבה פעמים טרם כל מועד לסיים את המסכתא של

כאשר הודיעו הרופאים לרבנו כי לא יזכה ר"ל לילדים, הוא קיבל על עצמו ללמוד ש"ס בעיון. בהנסת ספר תורה לצד אביו מרן הגר"ש זצ"ל

ידיעה בכל הסדרים, נשים, נזיקין, קדשים וזרעים, ואמר 'כשתהיה אברך תלמד לעומק, אבל כעת תקנה מושגים בכל מקום, שלא תהיה ע"ה, אח"כ תלמד בהמשך את הדברים גם לעומק, שיהיה לך יד בכל מקום'. ואכן לימים ראינו שהבוגרים בישיבת איתרי בכוללים, היו מאוד חזקים במושגים בכל התורה, היה להם ידע במעשרות, בטהרות, תמיד עם השאיפה לא להיות ע"ה.

"זכיתי לשבת בביתו שעות רבות ותמיד הוא תבע: 'איך שכחת רמב"ן?...'. בחורף תשל"ו למדו בישיבת איתרי מס' כתובות, ואז אמר שיעורים בביהמ"ד כמעט אחת לשבועיים. ומזמן קיץ תשל"ו אחרי שזעב את הישיבה, זכיתי בס"ד לעלות אליו פעם בשבוע וללבו סוגיות, ופעמים שלמדנו עד השעות המאוחרות של הלילה. "כך גם במשך מ"ה שנה, הייתי מדי מועד יושב עמו כמה שעות, זה היה מחייה אותי למשך כל השנה, אני נזכר כשהגעתי אליו בבין הזמנים, כשהוא בנה את הסוכה, הוא בנה וכל הזמן למד משניות סוכה ואף בחן אותנו, באותו זמן למדנו סוכה בישיבה, והוא אמר משניות, כשהוא מניח את הסכך ומשנן, ושאל מה הדעות, מה יוצא מהמשנה, מה הפשט ומה המחלוקת, ומה הגמ' מסבירה במשנה זו, וכמה דעות יש בגמ'... הבנייה של הסוכה היתה שיעור של היקף בתורה, של אהבת תורה, 'סדר' של בניית סוכה".

כ"ק האדמו"ר מטריסק שליט"א אף סיפר בימי ה'שבעה': "באותה תקופה, היה בחור מהישיבה שביקש שרבונו יסדר לו קידושין בב"ב, נסעתי אתו, וכל הדרך הוא דיבר על מס' סוכה שלמדנו בישיבה, ומיד אחרי האירוסין אמר לנהג, 'ניסע לרח' רשב"ם". אני זוכר כמו היום את ההערכה העצומה של מרן הסטיפלר, שנעמד כשרבנו נכנס, ובאותו פעם ראיתי איך שהסטיפלר שם לב שרבונו הגיע לזמן קצר, הוא נשאר לעמוד כמו שהיה כשקם, כך נהג בכבוד מלכים ברבנו, שהיה צעיר ממנו בעשרות שנים.

אדם גדול

"בבחרותי שמעתי ממרן הגר"י אברמסקי זצ"ל, שהתבטא על רבנו שהיה אז אברך צעיר: "הוא אדם גדול". למעשה מרן הגר"י זצ"ל דחה את רבנו לצאת ולהעמיד תלמידים, ויש ש"האשימו" אותו בכך שרבים גילו את גדולתו של רבנו שהיה נחשב אז לאברך צעיר ושקט".

האדמו"ר שליט"א אף הוסיף וסיפר עובדה

היה מכין על יד מקומו קערה עם מים קרים, וכשחטפתו שינה הניח את רגליו בתוך הקערה וכך המשיך ללמוד עוד ועוד ללא הרף. תמונה מעניינת בה נראה רבינו נרדם לפנות בוקר לאחר לילה בה הגה בתורה

"אצל הגר"ש ידענו שאפשר לדבר עמו בכל נושא בכל חלקי התורה ללא יוצא מהכלל, בכל מקום ממש והכול בבהירות עצומה כאילו זה עתה יצא מהסוגיא, ויהי לפלא. "תמיד הוא דרבן אותנו לדעת ידיעה של משהו בכל סדרי הש"ס, והזהיר והכניס פחד חלילה להיות עם הארץ. הוא היה תובע מהבחורים שצריכים להשיג

אליפנט זצ"ל הביא אותו לישיבת איתרי כדמות כדי שבחורים יראו לאן יש לשאוף, ובעיקר היה מלאך המכה ואומר גדל, וימין מקרבתו וממאל דוחה, כאשר היה פעמים מוכיח בחור שלא שלט בכל מכמני הסוגיא ושיטות הראשונים. מחד היה מורא גדול ממנו, ומאידך נפש הבחורים היתה קשורה בנפשו, הבחורים גדלו והתחנכו והתייעצו על כל דבר אתו.

גדלותו בתורת הנסתר

ידוע היה רבנו כגאון ובקי מופלא בתורת הנסתר. לפנינו מספר עדויות על כך.

סיפר אחיו הגר"ר מרדכי אויערבך שליט"א בהספדו: "לצד שליטתו ובקיאותו בכל מרחבי הש"ס, היה אחי הגדול בקי מופלא בתורת הנסתר, היה מבהיל בקיאותו עד לדקדוקי לשונות בקבלה בגאונות השמורה לגאוני התורה מדורות קודמים. כך גם ניתן לומר כי לא נמצאה מימרא מגדולי התורה, גדולי החסידות, גאוני תורת הנסתר, שלא היתה שגורה על לשונו. בכל שיחה עמו זה היה מפליא, כיצד ברגע כמימריה כבר היה מביא 'קישורים' לנושא, מדברי חז"ל או רבותינו האחרונים, וגדולי המוסר, או מעשה רב של רבותינו האחרונים.

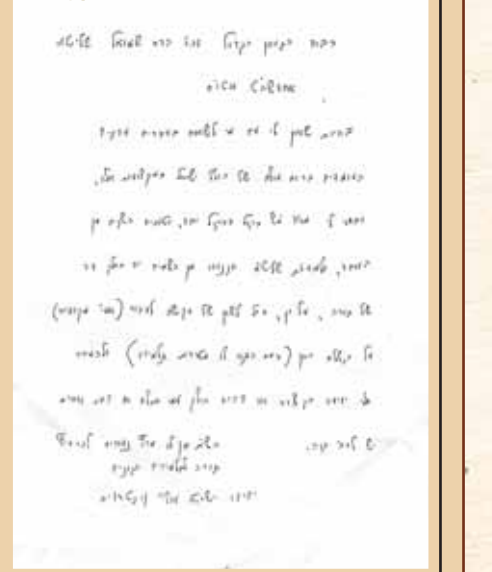
"במשך שנים רבות למד בכולל 'שער השמים' שהקים זקננו הגר"ל אויערבך זצ"ל. שם שקד על נתיבות תורת הנסתר ורכש בה בקיאות רבה. במשך תקופה אף זכה ללמוד עם המקובל הנודע הגר"ר מרדכי שרעבי זצוק"ל.

"אחי זצ"ל אף היה בקי ישר והפוך בכל תורת החסידות, של כל צדיקי החסידות ממש.

"בשעתו הוא עסק תקופה מסוימת בלימוד תורת הנסתר עם המקובל הגר"ר משה לוריא זצ"ל ויבלח"ט הגר"ר מיכל זילבר שליט"א, שהיו מגדולי חסידי סלונים, וכידוע ה'יסוד העבודה' ז"ע חיבר ספר בקבלה בשם 'חסד לאברהם', והגר"מ לוריא אמר שכאשר הוא למד עם אחי זצ"ל היה מצטט לו אחי דברים מהספר של ה'יסוד העבודה' שהוא עצמו לא ידע מהם".

אחד ממקורביו אף סיפר לאחר הסתלקותו: "אני נזכר לרגע בבחרותי בשעות הלילה המאוחרות, כיצד הסתיר רבנו את לימוד תורת הנסתר. הוא היה משתדל להחביא ממני או מהקרובים אליו, הייתי נכנס לפתע לדירה

כבוד הגאון הגדול וכו' הרב שמואל שליט"א

אחדשה"ט וכטו"ס בהיות שאין לי עם מי לשוחח בדברים עדינים העומדים ברום עולם של הכלל ישראל במקצועות אלו, וחסר לי מאד מ"ש ברזל בברזל יחד, וטובים השניים מן האחד, ולמעכ"ת שליט"א חננוהו מן השמים יד בחלק זה של תורה, על כן בכל לשון של בקשה לעבור (אפי' מקופיא) על הנשלח כאן (בעת הפנוי לו מטרדות תלמידיו) ולהעביר אלי ידיעה בקצרה או דהוא הולך עמי בתלם או דעת אחרת יש לכב' בזה השי"ת יתן לו מרץ נעורים להרביץ תורה לתלמידים הגונים ידידו ישראל אלי' וינטרייב

מכתב ששיגר הגה"צ רבי ישראל אליהו וינטרוב זצ"ל לרבינו זצ"ל אודות חכמת הנסתר

איש האשכולות

מרן הגאון רבי שמואל אויערבך זצוק"ל

ראש ישיבת מעלות התורה ובעל ה"דרכי שמואל"

שנה להסתלקותו ח' באדר תשע"ח

תורה, עבודה, וגמילות חסדים במשנתו

מעניינת: "כאשר ר"י איתרי הגר"מ אליפנט שהה הרבה בחו"ל, אבי שליט"א שימש כראש הישיבה, ומדי פעם הוא היה שולח מעטפה איתי לרבנו, אני לא ידעתי מה יש שם, רק אבי היה אומר לי "תגיד לי כשאתה הולך להגר"ש". לימים שאלתי את אאמו"ר מה זו המעטפה, והוא השיב: **"בישיבה אוחים שמגיע לו תשלום משכורת, שכן הבחורים מגיעים אליו, ומקבלים ממנו הרבה, למעשה הוא בצדקתו וכדי לתת לך הרגשה טובה הוא לוקח את המעטפה, אבל למעשה, הוא מעולם לא פדה את הצ'ק..."**

מגאוני קמאי

תלמידו הקרוב הגרא"נ ציטרנבוים שליט"א שזכה לקרבה מיוחדת אצל הגר"ש סיפר אף הוא בהספדו בהתפעלות אודות גדלותו התורנית של רבנו והתמדתו הנוראה. וכה סיפר: **"ידיעותיו המבהילות בכל חלקי הש"ס, בתורת הנגלה ותורת הנסתר, בכל המדרשים וספרי הראשונים והאחרונים, בעיון עצום ובעמקות נוראה, היו כאחד מגאוני קמאי, עם שליטה מלאה בלשונות דברי חז"ל ודברי רבותינו בדקדוק עצום עד דיוקים בדקות שבדקות על שינויי נוסחאות וכדומה.**

הבטחת רבנו לתלמידו שיווושע

סיפר תלמידו הר"י גרין הי"ו: באחת השנים כאשר נסענו עם רבנו לאחר חג הסוכות לנפוש בסמוך לציון הרשב"י במירון, בכל הנסיעות הארוכות הוא היה יושב עם חלון פתוח ושקוע בלימוד כל הזמן.

באותו היום כבר נסענו ממירון הלוך וחזור לב"ב לירושלים ולמירון, הגענו בשעת לילה למירון, אני הייתי מותש מהנסיעות הארוכות, ונכנסנו לנוח בדירת המגורים במושב מירון, כאשר אני 'מבהיר' לרבנו, כי כעת עליו רק לנוח לאחר למעלה מיממה ללא שנתן תנומה לעיניו, ורבנו מצדו מזרז אותנו ללכת לישון ולנוח מהנסיעות.

אותו יום היה יום חם מאוד, ולפני שאנו הולכים לישון, שמנו לב כי רבנו מתיישב על הרצפה, במקום שהיה משב רוח של אוויר טוב, ומתחיל ללמוד מתוך גמ' ענקית בידו.

אנו כמובן נרדמנו במהרה. כאשר התעוררנו בבוקר, ראינו מחזה מפליא: **רבנו יושב עדיין בדיוק באותה התנוחה של אמש... עם הגמ' הגדולה בידו, על אותו מקום בדיוק, שקוע כולו בעולמות נעלים וטמירים של עמל התורה ויגיעה נוראית בלתי ניתנת לתיאור.**

"השיעורים, היו עולם שלם בפני עצמו. השיעור תפס את כל מעיינותיו בימים הכי עמוסים, לילות ללא שינה של בניית נדבך על נדבך בסוגיא... אצלו ראו שתורה קונים בעמל אין קץ, בעקביות, ברצינות. ואילו אלו שהיו מקפידים להשתתף בקביעות בשיעורים, הוא היה מרומם אותם ומחשיב אותם.

"אצל רבנו לא היה מושג של לימוד בבקיאות ולפום ריהטא, אף בדברים שהוא לא עסק בהם בישיבה, או בסדר לימודו, לכל נושא היה נכנס כדרכו בשיא העיון עומק אחר עומק.

"בכל סוגיא הוא חזר שוב ושוב באהבה ובהתרפקות על דברי

ללא יוצא מהכלל. רבינו שקוע בלימוד התנה"ק במיטתו

רבותינו הראשונים לאין ערוך, ולא היה מרבה להסתכל בספרי רבותינו האחרונים, אך מאידך לפלא היה כי בכל סוגיא בכל מרחבי הש"ס, הוא ידע בהיקף נורא כל דיבור של רבותינו האחרונים. פעם העיד בפניי כי בצעירותו היה מעיין רבות באחרונים.

"אף 'ובלכתך בדרך' זכינו ליהנות מאורו הגדול, כיצד בנסיעות לא פסק פומיה מגירסא, תמיד הקפיד לקחת עמו גמ' ומשניות,

לאחר התפילה וארוחת הבוקר, הבהרתי לו שוב כי ביומיים הקרובים רבנו זקוק למנוחה ללא כל נסיעות נוספות. רבנו הביט עלי במבטו החכם ואומר לי: **נכון אתה צודק, אבל... יש איזה סיפור של אברך שהבטחתי לו שאהיה סנדק של בנו במודיעין עילית.**

אני נדהמתי, רה"י לא ישן ולא נח במאומה, רק אמש הגענו לכאן, והגבתי בנמהרות לרה"י: מבחינתי אין סנדקאות, יש רק את המנוחה של רה"י. **"אבל הבטחתי..."**, הוא מתעקש, "זה אברך צעיר שמאוד זקוק לזה...". אך אני בשלי ובסירובי, לא מסכים לחתוך את ה"נופש" של רבנו כל כמה שעות.

לא אשכח, רבנו התקשר לאחד ממקורביו שינסה לדבר על לבי. הוא ניסה לשכנע אותי והסברתי לו כי מספר ימים שרבנו לא אכל כמעט ולא ישן, הוא שוב צריך להיטלטל בכל הארץ, וצריך לקבוע גם זמן למנוחה.

רבנו ראה ששום דבר לא מצליח עלי, ואז הוא אומר לי בהתרגשות: אם תיקח אותי לשם, בזכות זה **תיוושע! אני כאמור הייתי קצת מבוגר ולהצעה מפתה כזו כבר לא יכולתי לסרב, והבעתי את הסכמתי לנסיעה. סוף, דבר היה שבזכות הנסיעה התארסתי לאחר תקופה קצרה.**

ובפעמים שזכיתי להצטרף לנסיעה היינו שומעים את גאון הגאונים הזה ממלמל כל העת גמרות ומשניות בע"פ. פעם ראיתי באמצע נסיעה כשביקש לפתע משניות 'כלים', הסתכל לרגע וסגר את הספר, כשהוא ממשיך לגרוס בע"פ את המשניות.

"באחת הנסיעות לאחרונה, כאשר עניינים רבים הטרידו את מנוחתו. הוא לקח עמו מס' 'חולין' ובאמצע הדרך החל ללמוד בעיון את הרא"ש על הסוגיות החמורות בפרק אלו טרפות, ובשעת מעשה זה היה חיוזק גדול לראות יהודי בזקנותו, שקוע בנסיעה בדברי הרא"ש בחולין.

"לא אחת התבקשתי וזכיתי להוציא אותו בברכות 'אלוקי נשמה', ברכות התורה וכן בד' ברכות ראשונות בברכת השחר, והיו אלו אף בימים עמוסים כמו לאחר מועדים, שידענו כי לא עצם עין כל הלילה.

"בשיעוריו, שהיו מעמד של נתינת ומסירת התורה כצורתה וכנתינתה, היו לו השגות רבות על גדולי רבותינו האחרונים, אך באיוז יראה הוא חלק עליהם... בכל פעם קודם שהזכיר את שמות רבותינו, הוא דיבר במורא על עוצם גדולת תורתם וקדושתם: 'רבנו הקצוה"ח, רבי חיים הלוי, מפיו אנו חיים, אך אני בעניי לא זכיתי להבין את דבריהם..."

"פעם לאחר שהזכיר כמה פעמים בשיעורים את דברי רבי ברוך בער זצ"ל בעניין 'אמירה' וחלק עליו, הזכיר לי את דברי ה'ברכת שמואל' בסוגי' של ידות בקידושין, כשהוא מפליג בגדלותו של הגרב"ב ואומר כי בוודאי מי שלומד בספר 'ברכת שמואל', מתווסף לו יר"ש, וחזר על זה כמה פעמים.

"ידוע המעשה כאשר הודיעו הרופאים לרבנו כי לא יזכה לילדים, הוא קיבל על עצמו ללמוד ש"ס בעיון, וכן כאשר נפטרה עליו אשת נעוריו בפתע, וכידוע שעסק באותם ימים קשים באמצע סוגיית 'סתומות ופתוחות', קיבל ע"ע לעסוק במס' 'אהלות' החמורה, ובאותה שנה התאמץ והוציא את ספרו הגדול 'דרכי שמואל' על

אהלות, כאשר לשם כך הוא לא ישן ימים ולילות שלמים.

"בשלהי חודש אייר תשע"ז הסתלקה אחותו הרבנית טרגר ע"ה ורבנו הספיד במסע הלוי' דברים נוראים כי לקחו לנו חתיכה מהלב וכו', לאחר מכן ביום ה' באמצע ימי ה'שבעה', נכנסתי אליו, הוא התבטא ואמר לי כי לקחו לו את ה'טועמיה חיים זכו', וחשבתי שכוונתו לש"ק שהוא אבל בפרסום, אך רבנו אמר לי: **"גם בשבת קודם שידעתי שמצבה קשה, לקחו לי את ה'טועמיה' שזה הסוגית העצומות עמ"ס שבת שלומדים כעת בישיבה, ממש באמצע הסוגי' וכו'".**

"והוסיף ואמר לי בארוכה: "הקב"ה גוזר צער, הוא מתחשב בכל הצער מסביב וכו', ומה שהקב"ה לקח לי את הסוגי' גם זה מחושבן בצער..."

דוגמה אישית

במהלך עריכת המאמר אף שוחחנו עם תלמידים לפני כשלושים וחמש שנה בשנים הראשונות של יסוד ישיבת "מעלות התורה", אשר שוחחו בערגה אחר רבם הגדול זצ"ל.

תלמידיו סיפרו, שבאותה תקופה היו אף מתכנסים במעונו ברח' גשר החיים קבוצות של ת"ח שבאו לשוחח עמו בלימוד והיו זוכים לשמוע ממנו חבורות בכל מקצועות התורה, ושם נודעה גדלותו המיוחדת בתורה. כמה מתלמידיו תיארו, שבאו לשוחח עמו בעומקי סוגיות במסכתות שלא עסק בהם לאחרונה, כמו בסוגיות קדשים ונדה וכדומה, והם התפעלו מכך, **שבתוך דקות הילך עמהם בתוככי הסוגיא כשהוא ידע להפליג בפרטי תורתו של מרן החזו"א והגרי"ז מבריסק ואחרים, וניכר היה כאילו למדס ממש זה עתה.**

כפי שסיפרו הם היו מביטים בהשתוממות אחריו והגר"ש היה להם לדוגמה אישית עד היכן מגיע עמל התורה. הישיבה הפכה לביתו השני ולעיתים רבות – ביתו הראשון. בלילות רבים היה ממשיך להגות בתורה בישיבה עד שעות לפנות בוקר, ואז כשחטפתו שינה היה גם על הספסל ובשנים המאוחרות יותר על מיטתו בביתו שבישיבה, וכעבור שעותיים –שלוש בלבד כבר נראה היה צועד להיטהר במקווה, ומשם לתפילה, ומיד המשיך וחזר לספסל הלימודים, עד שעות לפנות הבוקר של היום שלמחרת.

עדות מופלאה מעידים תלמידיו שהיו כרוכים אחריו בשעות הקטנות של הלילה לחזות בפלא הגדול כשהיה **מכין על יד מקומו קערה עם מים קרים, וכשחטפתו שינה הניח את רגליו בתוך הקערה וכך המשיך ללמוד עוד ועוד ללא הרף. מסופר שכאשר מרן הגרא"מ שך זצ"ל שמע על כך התבטא בהתפעלות על מחזה זה, והוסיף בצחות שהוא היה רוצה לטעום מהמים שבהם טבלה רגלו של הגר"ש בשעות הלילה.**

תלמיד נוסף מספר כי לאחר פטירת הרבנית בשנת תש"ן, נותר הגר"ש לבד בעולם, בלי אשה וללא ילדים **אבל דבר אחד אי אפשר היה לקחת ממנו - את התורה שכ"כ אהב ועליה התרפק. ימים על גבי ימים ולילות על גבי לילות היה דבוק אל הספרים עד השעות הקטנות של הלילה, וכך באותם שנים כולו היה בתוככי הוויות אביי ורבא ואף היו ימים שלא חזר אל ביתו בלילה.**

מילה במילה

בשיחה עם תלמידו הגר"י כהן שליט"א הוא סיפר לנו כי באחת הלילות היה ליל הולדתו ה-20, וכנהוג נשאר ער כל הלילה, בשעה 3 לפנות בוקר נגיש אליו הגר"ש בשאלה מדוע אינו הולך לישון, ומשהשיב לו שזהו 'ליל תיפח' של, מיד הוא בירכו בברכות רבות, ואז שאל אותו מה הוא לומד , והגר"י השיבו שהוא לומד אלו מציאות דף פלוני, הגר"ש הבחין שפתוח שיטה מקובצת, תיכף החל לומר בפניו לשונות של הראשונים בע"פ מילה במילה, **"ואשתומם על המראה, לא האמנתי עד אז ששייך בדורנו כזו ידיעת התורה",** סיים תלמידו את דבריו בערגה.

הגר"י שליט"א הוסיף ואמר: **"כולנו ראינו זאת בחוש. היו חודשים שהוא בקושי יצא מביהמ"ד. כולו היה שקיעות נוראית בתורה ועבודה. עשה לילות כימים ממש. היה זה מחזה שמימי ממש. לא היה לו בית, היה לו בית מדרש. שבתי בבתי ה' לחזות בנועם ה'.**

"הוא היה לומד עד השעות הקטנות של הלילה בעיון נמרץ. מדי פעם היה מתהלך בביהמ"ד הלוך ושוב תפוס במחשבותיו. בערך בשעה 2-3 בלילה, היה 'מגרש' את המתמידים ללכת לישון אבל הוא היה נשאר בביהמ"ד שם למד בשקיעות נוראה עד שנפלה עליו תרדמה. כך לילה לילה במשך שנים".

"זה ר' שמואל שלי וזה ר' שמואל האמתי. כולו תורה. כולנו גדלנו על סיפורים שכאלו על גדולי עולם מדורות עברו. כך מספרים על החזו"א שהיה נופל על תלמודו. אנו ראינו זאת בעינינו ממש ובדורנו אנו".